

Egyházi beszéd.*

Jöjjetek el, örvendezzünk az úrnak, mert ő a mi Istenünk és mi az ő népei vagyunk. Ma, ha az ő szavát hallandjátok, meg ne keményítsétek szíveteket. Zsolt. 95, 1., 7., 8.

Minő lelkesültség, szokatlan öröm ül arcotokon ker. gyülekezet, afiai az úrban, minő varázserő gyűjtött össze a szokottnál sokkalta nagyobb számmal ez oly szépen rendbe hozott s felékített házába az úrnak, mi hevíti hálára kebleiteket a mindenható iránt, kicsinyeknek és nagyoknak egyaránt? s mintha az öröm harmatját, könnyeket is látnék csillogni az érzékenyebb szemekben, hogy ama kettős nyelvek, mint az első pünköst napján a tanítványok ajkai által, megszólaltak díszes tornyotokban, ékes szavu új harangjaitok, hirdetni amaz örök igazságu evangéliumot, hogy övéit el nem hagyja, ki mindnyájunk édes atyja. Igen ker. hivek, afiai, e nap már történeti vonatkozásánál fogva is érdekes, mert visszavisz minket a kereszténység amaz ős forrásához, az első pünkösthöz, mikor oly rendkívüli, esodás dolgok történtek, mikor a sokaság alig győzte bámulatával kísérni a szokatlan eseményeket s most az elragadtatás, majd a kicsinylés vagy gúny kifejezésével jutalmazta vagy sújtotta Jézus apostolait, a mint ezek Isten dicsőségének és nagyságának hirdetésében fáradoztak.

S minő összetalálkozása az eseményeknek, hogy éppen a lelki buzgóság és ker. lelkesedés eme szép ünnepén jutottatok kedves afiai ahoz az édes boldogsághoz, mondhatnám mennyei örömhöz, hogy egy buzgó és lelkesült keresztény társatok s az ő hív élettársa nem mindennapi áldozatkészségből, éppen e napon tarhattok harangszentelési ünnepélyt, mondván a zsoltárrival: jöjjetek el örvendezzünk az úrnak, mert ő a mi Istenünk és mi az ő népe vagyunk. Ma, ha az ő szavát hallandjátok, meg ne keményítsétek szíveiteket.

Hogyan? kérditek afiai, hát ama harangok hangjában maga az

* Elmondott Nyárad-Gálfalván, harangszentelés alkalmával, 1900. június 5-én.

Isten szólna hozzánk? maga a felséges, mindenható úr, ily hideg érzéketlen eszköz által akarna a mi érző szívünkhöz szólni? Igen, ker. hívek, valamint hajdan, most prófétái, majd álom által; most tűzben, majd szélvészben szólott híveihez s vezette akaratjának teljesítésére: úgy most sínes távolabb az ég a földtől, most sem zárkózik el a mindenható gyermekeitől s nemesak szívünk és lelkünk érzéseiben, gondolataiban, hanem minden körünkbe eső tárgyak által szól hozzánk s vezet a maga akaratjára s törvényei megértésére. És ha egy kis porszem, vagy egy parányi féreg is, szószólói az Isten nagyságának és hatalmának, mennyivel inkább azok toronyaink éreznyelvei, a harangok. Csak azt jegyzem meg ker. hívek, hogy eme nyelvet, eme harangokat meg kell érteni, fel kell fogni és azok szerint élni és eselekedni. Mert nemde a legszebb zene vagy ének is értéktelen, ha meghallani s megérteni nem tudjuk s a természet szépségei hiában vannak, ha Isten elveszi szemünk világát s nem láthatjuk ama szépségeket.

Engedjétek meg ker. hívek, hogy e ritka szép ünnepély alkalmával, midőn azzal tiszteltetek meg engem, hogy köztetek ma az úr dicsőségének s evangéliumának hirdetője legyek, mondjam meg, hogy gondolatom szerint mit beszélnek egy ker. embernek a harangok? azaz mire vezetnek kivétel nélkül mindnyájunkat?

Az első, a mit beszél a harangok nyelve s a mire inti, oktatja s vezérli az értelmes keresztényt, ez: ember imádd Istent, a ki neked is szerető atyád. Lehet, hogy erre a hangra, erre az intó szóra mindig szükség volt, a mióta a földön ember él; mert a hálás és kegyes életű emberek között, kik minden javaiért az életnek, vallásos szívők mély érzésével adóztak Istennek, mondván a zoltárióval: „Mivel fizessenek az úrnak minden én hozzám való jószágáért? a hálaadásnak poharát felveszem s az ő nevét hívom segítségül életemnek minden idejében“; mondom az ilyenek között és mellett mindig voltak hideg szívű, vallástalan, Istentől elszakadt emberek, kik úgy éltek, mintha e föld örökös hazájok lenne s így testi szükségleteiken, vágyaikban túl mivel sem törődtek.

Ámde ha ilyenek mindig voltak, fájdalom, ma még többen vannak, mondhatom, tulságos sokan. Talán lehetnek itt közöttünk is ker. gyülekezet, mert bizony idvezítő urunk eme nyilatkozata: ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan, a hol 10-en, 12-en megjelenünk, már csaknem biztosan alkalmazható mindenütt. Nem akarok sérteni senkit és sehohsem afiai, mert életem elve, mely eddig vezérelt, mindig a krisztusi szeretet volt, annál kevésbbé gondolhatja bárki, hogy éppen itt

sértő gondolat vezetné szavaimat. Sőt higgyétek el, oly öröme volna lelkemnek az a tudat, ha úgy lenne, hogy ennyi ember között egy szines hitetlen, Istentől elszakadott s így oktalán állattá vált ember, hogy azt kibeszélni sem tudom.

És ezen állításomról annál inkább meggyőződve lehettek afiai, mert hiszen nekünk protestáns lelkészeknek különösen szól urunk intése: *úgy fényljék világosságtok az emberek előtt, hogy azok látván jó cselekedeteiteket, dicsőítsétek a mennyei atyát; mert ha a só megízetlenül, mivel sózatik meg?* Bizony féltő, hogy a pásztor miatt a nyáj is eltévelyedik az evangélium kies mezejéről s az a nehéz ítélet lesz felette: *ez a nép csak szájjal közölit hozzám, szíve pedig távol van én tőlem!* Vagy pld. ha a vak vezeti a világtalant, mindketten a verembe esnek. Im az ezekre való gondolás adja a boldogság érzetét szívembe, ha gyülekezeteinkből hiányoznak a hitetlen és vallásos élettől elszakadottak; mert azon esetben mi is eme megnyugtató ítéletre számíthatunk: *hív voltál a reádbizottakban!*

Úgy hiszem, ünneplő gyülekezet, szükségtelen előttetek festenem Isten fiainak boldogságát. Ti érzitek, ti magatokon tapasztaljátok, minő boldogság az, mikor az öröm napjaiban így szólhattok: én Istenem! tartsd meg szívemben az örömet, jóllétet és áldást, mivel körülvettél; ellenben mikor a fájdalom szívetekre száll, mint sötét holló, mennyire megenyhül az, ha hívő lelketökben hangzik a biztató szó: ne félj, mert én veled vagyok! Im ebben áll a vallásos megnyugvás, ha jó- és balsorsban egyaránt Istenben bizunk, ha ő a mi reménységünk rendületlen kősziklája vészben és viharban, mert akkor igazán érezzük ama minden időkből igaznak bizonyult jeligét: ha Isten velünk, ki ellenünk!

S lám erre az érzetre vezetnek harangjaink! Valahányszor halljátok hát emez édes hangokat, hangozzék szívetek viszonzásza vissza: hallom, értem hívó szavadat oh égnek tolmácsa; sietek, mindent feledve sietek az én Istenem hajlékába, mert lelkem érzi, hogy *jobb ott egy nap, hogysen ezer nap egyebütt!*

A második, a mit a harangok nyelve beszél, a mire a harangok intenek, ez: ember szeresd felebarátodat. Ismeretes előttetek afiai, hogy idvezítő urunk a mózesi, különben igen jó intéseket tartalmazó tizparancsolat helyébe csak két parancsot hagyott követői számára, a melyek egyaránt az összes prófétai intéseket s összes kötelességeinket magokban foglalják, t. i.: szeressed Istent és szeressed felebarátodat. A ki ennek a két parancsnak eleget teszen, vagy

legalább arra törekszik, hogy tőle telhetőleg eleget tegyen, az a mennyország felé vezető úton van s Isten fiának nevezhető.

De hát vajjon hány van közülünk, a ki szemrehányást nem érezhetne lelkében, ha kérdezné tőle urunk, *a ki példát hagyott, hogy úgy cselekedjünk, a mint ő cselekedett*, ha kérdezné: szeretted-e felebarátodat, vagy a mi czzel egyet jelent, embertársadat, a mint magadat szereted? elűrted-e fogvatkozásait? megbocsátottál-e neki, ha megsértett? mentél-e segítségére, ha nyomorúságában reád szorult? megszegtet-e kenyeredet az éhezőnek? a ruhátlant megruháztad, a hajléknélkülit befogadtad-e házádba? voltál-e az árvának, ügyefogyottnak, özvegynek gyámola? nem kívántad-e, avagy erőszakkal nem vetted-e el, a mi téged nem illetett? nem voltál-e irigy, gyűlölködő, bosszúálló? . . . Oh de Istenem! nem is merem tovább fűzni a kérdéseket, mert az életnek ahány viszonya van, annyi az alkalom arra is, hogy a felebaráti szeretet jézusi törvényét megsértjük, illetve az ellen cselekedjünk. És a mint Jézus, mikor a parázna nőt elébe vitték s mondának: *A Mózes törvénye erre megkövezés általi halált szabott, hát te mint vélekedel*, csak ennyit felelt: *a ki közültek nem bűnös, az vsse az első követ reá s — elszéledének a bűnös asszony vádlói: úgy én is abban a meggyőződésben vagyok, hogy ha arról van szó, ki nem vétett a felebaráti szeretet ellen: seaki sem meri szeméit bűnbánat érzése nélkül felemelni az égre!*

S látjátok ker. hívek, pedig mily szép volna e világ s kedves az élet, ha mint egy szép egyetértésben levő család élnénk, arra törekedve, hogy egymásnak keserűséget, fájdalmat, szenvedést ne okozzunk, de annál több örömet, boldogságot szerezzünk mindazoknak, a kik körünkbe esnek. Ha nem lennének annyi határ- és barázda sértések, hamis tanúságok, becsületsértés, rágalmozás s más e nemű percek, hanem osztály, egység mind megcsólnék szép szóval, szeretettel!

Fájdalom, ez óhajtott világ ma csak kegyes óhajtás, mely a nemesebb lelkek eszményében él, de hogy e világban mikor fog élni, arra felelnünk nehéz volna. Én azonban hiszem, hogy eljön, ha évezredek, ha millió évek múlva is; engem a távolság nem ejt kétségbe, mert a kereszténység ezélja amúgy is a tökéletesedés lévén, örök időkre szóló kell hogy legyen az az után való törekvés is.

Ennek megvalósítására törekszik minden nemzedék, erre kell törekednünk nekünk is ker. hívek s oh mily lelkesen szólnak s buzdítanak e

ezélra azon eszközök között, melyek idvességünket munkálják, harangjaink is egyszerű bár, de megható nyelvükön, mintha mondanák: ember, szeresd felebarátidat, élj velök békességben s egyetértő munkássággal igyekezz betölteni hivatásodat e földön, hogy megvalósuljon Jézus szava: *az Isten országa nem úgy jő el, hogy az ember észébe vehetné, vagy azt mondhatná, ime itt vagy amott van, mert az Isten országa bennetek van.* Mert bizony, mondom, hogy e föld a siralom völgye lenni csak akkor szűnik meg s lesz boldogság és megelégedés hona, ha megvalósul a jézusi értelemben vett felebaráti szeretet!

És végre harangjaink nyelve még azt is beszéli, még arra is int: ember, légy egyházadhoz, vallásodhoz hű, sőt azokért szükség esetén áldozz is kész szíveddel. Mai napság, ebben a megélhetésért oly ádáz életharezot vívó korszakban, mindenre ráérnek az emberek, csak arra nem, hogy lelkök ügyével foglalkozzanak. Ma a legnépszerűtlenebb szavak: Isten, lélek, vallás, egyház, no meg ezeknek papjai. S miért? mert ezek megszűnés nélkül el akarják terelni a figyelmet a csupán a világért való szorgalmatosságtól „Nemesak kenyérrrel él az ember; mit használ valakinek, ha az egész világot megnyerte is, ha lelkét elveszítette; egy a szükséges dolog; lélek szerint éljtek s a testnek kívánságait megöldökljétek“; úgy-e, afiai, ezek mind olyan intések, melyek nem tetszenek korunkban az embereknek? s mi a helyett, hogy alkalmaznók magunkat az emberek vágyaihoz, mégis rendszerint ezeket s más ezekhez hasonlókat hirdetünk, mert ez a hivatásunk s ez által az, hogy az emberből az állatot, mondhatnám az ördögöt, mennél inkább kikergezzük, kiűzzük, hogy helyét a lélek, vagy a mi ezzel egyet jelent: az isteni foglalja el!

És megvallva az igazat, meglehetősen hálátlan munka ez a miénk, ker. hívek, mert a míg pl. a törvényszékhez, bíróságokhoz való idézőre azonnal sietnek megjelenni az emberek, félvén a büntetéstől vagy anyagi káruktól: mi bizony mind idézhetjük, hívhatjuk fiait, a mi idézőink, a harangok által, mert a különböző helyekhez képest némelykor alig hallja meg tized vagy huszad része a híveknek s ha hallja is, nem érti, nem fogadja meg s ezért teljesedik be olyan sokszor a prófétai szózat, hogy sírnak a Sionnak útai, vagy idévezítőnk szava: sokan vannak hivatalosak, de kevesen a választottak! Még a közel múltban is ritka szép tényeivel találkozunk a vallásos buzgóságnak, a hithez való hű ragaszkodásnak: most pedig

némelyek áruba bocsítani készek az apák által vérrel is védett vallásukat s az egy igaz Isten imádlásának hitétől készek elpártolni az arany borjú imádlására, vagy hogy a nevén nevezsem a dolgot: készek elállani vallásuktól, ha ezért valamit ígérnek, vagy ha az egyház tün egy kis áldozatot kíván s templom, torony és egyházi épületek rendbehozására egy kis róvatalt kénytelen kivetni az egyházköztség tagjaira!

Oh ker. hívek, afiai az úrban, higgyétek el, nem jól van ez így, mert a költő szerint: „Az embernek drága kincs a hit, tűrni és remélni megtanít s neki míg a sír rá nem lehel, mindig tűrni és remélni kell.“ Bizony tűrni, szenvedni a leroskadásig; s ellenben, ha megállni akarjuk helyünket a világban becsülettel, tisztességgel, pedig e nélkül az élet nem élet, akkor remélnünk kell egy jobb jövőben s nemesebb czélok után való törekvésünk sikerében. Ha azért halljátok harangjaitok intó hangját, halljátok este vagy reggel, örömmünetek vagy bánatotok napján, értsétek meg, mit beszélnek ők s mily szivrehatóan mondják: ember, ragaszkodjál ama jó édes anyához, egyházhoz, mely karjaira vett eseesemő korodban már s fölnevelt és őrizd meg szivedben legdrágább kincsedet: a tiszta hitet és vallásos érzést, hogy ezek is őrizzék meg lelkedet az örök életre!

*

Tisztelt ünneplő gyülekezet k. afiai az úrban! A fennebbiek elmondására alkalmat adott az a szép tény, a mi mindnyájatok előtt ismeretes, hogy a nyárad-gálfalvi ekklezsiának, az áldozatokban kifogyhatatlan afia Zsigmond Lajos és felesége Csiki Heléna, újabban egy 2 méterm. súlyu 700 korona értékű és modern felszerelésű harangot ajándékoztak kegyes szivök nemes indulatja által vezéreltetve, a mely harang (társával egyetemben) ha nem is éppen ma húzatott meg először, de felavatása, a közhasználatnak való ünneplés átadása, vagy a mint közönségesen mondani szokták: felszentelése a jelen alkalommal történik.

Nem tudom, ünneplő gyülekezet, hol keressék szavakat annak a buzgóságnak, kegyes indulatnak kifejezésére, mely eme szép áldozatban nyilvánult említett afiai részéről? s hol találjak méltó kifejezést benső érzelmeimnek, tiszteletemnek, a melylyel irántok szép tényökért viseltetem?! És hiszem, hogy közületek is a jobb és nemesebb érzésűek hasonló elismeréssel vannak s szintoly tisztelettel hajolnak meg a ker. vallásos buzgóság eme nagyszerű megnyilatkozása előtt.

Jól mondja Jakab apostol: *a hinek hite van, mutassa meg azt az ő eszelekedetével, mert a hit eszelekedetek nélkül meghalt önmagában*; mert valóban csak ilyenkor látjuk igazán, mi a valódi kereszténység! Jézus azt kívánta az evangéliumi ifjútól, midőn ez tőle az idvesség elnyerése felől tudakozódott: *add el minden marhádat, oszid ki a szegények közt s kincsed lesz a mennyországban*; ám ha a lélek idvességének elnyerésére ezt az utat ajánlanók a korunkbeli embereknek, akkor kevesen vállalkoznának arra. De ezt szószerint Jézus sem kívánta, csak próbára akarta tenni az illető buzgóságát s annál kevésbbé kívánja tőlünk, mert ez annyi lenne, mintha azt mondaná: az idvességre csak a koldusbot lehet az útlevel! Oh nem, afiai, hanem juttatni abból, amivel az Isten kit-kit megáldott, úgy a szegénynek, mint a közintézeteknek s főleg egyházaink oltárára. Nekünk ninesenek ker. hivek fejedelmi alapítványaink, dús-gazdag világi vagyomban bővölködő püspökjeink, a kik számunkra templomokat, iskolákat építsenek, szóval ellássanak egyházi kellekkel; mi, mint szegénysorsú emberek szoktak, magunk emberségéből kell, hogy megéljünk. De im, mint hajdan prófétákat támasztott az Isten a maga népének, úgy támaszt közöttünk, szegények között is gazdag lelkieket, a kik megosztják velünk szorgalmuk gyümöleseit. Így támasztotta közöttetek eme buzgó hitrokoninkat: Zs. Lajost és az ő hasonló buzgóságú felcségét, a kik már korábban és egyebekben is megmutatták Isten háza iránti szeretetöket, a midőn annak belső feldíszítésében, jókarba hozatalában igen nagy részök van.

Méltán mondhatják ők a zsoltáriróval: *Uram, szeretem a te házádat s a te dicsőséged hajlékának helyét*, mert ez nemesak mondás, beszéd és üres hang, hanem tény, igaz és valóság. De bár tudom, hogy ti ezt nem haszon- és dicsőségvágyból tettétek, hanem szivetek ellenállhatatlan, lángoló szeretetének indításából, mégis azt mondom: a ti jutalmatok el nem marad, sőt már megvan részben s ez az a jóleső benső érzés, mely a jótétel után eltölti a szivet, lelket s a melyet semmi földi öröm, gyönyör föl nem ér, avval nem mérkőzik; jutalmatok a jók és nemesek elismerő tisztelete, becsülete s jutalmatok az utókor hálaája, mert *a mig prédikáltatik a gyülekezetben az evangélium, ez is a ti emlékezetetekre hirdettetik*. Legyetek megáldva a gondviselő Istentől minden igaz törekvéstekben s adja meg számotokra szivetek nemes ezélra irányuló óhaj-tásait, hogy szivetek melegét, a keresztényi szeretetet, árasztthassá-

tok tovább is ezen egyházunkra s legyen az a ti kedves, édes gyermeketek.

És te új harang, a ker. buzgóság szép gyümölese, szenteljen meg tégedet az, a ki maga is szent s tartson meg századokon keresztül, hogy az egymás nyomába lépő nemzedékek mindenike előtt légy hirdetője az Isten imádásának, az atyafiúi szeretetnek s az egyház és vallás iránti áldozatkészségnek, hogy hangodra buzduljanak nagyok és kicsinyek egyaránt fel a ker. szeretet gyakorlására, mert a ki sokat nem tehet, nagyot nem áldozhat, csak kész szívvvel tegye, kedves az úgy is az úr előtt s jutalmatok bőséges leszen, hiszen egy ital vizet sem hagy ő jutalmazatlanul! Órizzen meg a mennyei hatalom égi és földi tűz veszedelmétől, hadvész pusztításától, hogy mindig a mindenható dicsőségét zengjed.

Tinectek pedig, nyárad-gálfalvi unitár. szent ekklezsia, adjon az úr tinectek sok ilyen örvendetes pünkösti ünnepet; virágozzék egyházatok s ti, mint annak fiai és leányai, lássatok boldog idöket, áldásos napokat, hogy törekedhesetek a nagy Istennek dicsőségére s e honnak üdvére, virágzására! Amen.

ŰRMÖSI KÁLMÁN.

A külföldi unitáriusok gyűlései.

Május vége és június eleje a mozgalmak, a lelkesedés, az öröm és új remények ideje volt angol és amerikai unitárius testvéreink életében. Ezelőtt 75 évvel a nélkül, hogy egyik is tudott volna bármit a másik akaratáról vagy szándékáról, *egy és ugyanazon a napon* s talán, mint Bowie titkár kifejezte, egy és ugyanazon órában alakították meg Angliában a „Brit- és Külföldi Unitárius Társulatot“ és Amerikában az „Amerikai Unitárius Társulatot“. A társulat 75 évi fennállásának emlékére egy nagyszabású ünnepre amerikai testvéreink már egy évvel ezelőtt megtették az előkészületeket. S mondhatjuk, hogy talán éppen mert ők előre lefoglalták maguknak ez évet, azért halasztották el angol testvéreink a saját évfordulati nagyszabású ünnepüket későbbi időre. Az amerikai unitárius társulat ezéjla az volt, hogy e 75 évi évfordulati ünnepre, ne csak az amerikai unitáriusok jöjenek össze f. évi május 22-ikére Bostonba, hanem legalább képviselőik által a világ különböző részében lakó unitáriusok is ott legyenek. Ezért a meghívásukat ideje korán megtették. Magyarországi Unitárius Egyházunkat amerikai testvéreink ez ünnepén Boros György theol. tanár képviselte, a ki május elején indult el Kolozsvárról s mint értesülünk az ünnepély előtt néhány nappal érkezett meg Bostonba. Együtt utazott Hocart Jakabbal, a ki szintén a nevezett ünnepre utazott Brüsseltől, mint a németalföldi „Szabad keresztény egyházak képviselője“. Az angol unitáriusokat a Brit és külföldi unitárius társulat titkára, Copeland Bowie képviselte, a ki azzal a céllal, hogy az amerikai unitárius egyházak közül többeket meglátogathasson, egyházi és iskolai, társadalmi életüket tanulmányozhassa és még a jun. 6-ára Londonba az angol unitáriusok évi közgyűlésére vissza jöhessen, a hol reá, mint titkárra nagy feladatok vártak, az összes képviselők közül a legkorábban áthajózott Amerikába. Angliának több részéből voltak még képviselők küldve.

Japánból Hirai és Murai lelkészek, Németországból a berlini egyetem tanára Oppert Gusztáv, Indiából a nagynevű Mozoomdar és Pal Bipin Chandra voltak jelen.

Az ünnepélyt május 22-én d. e. 1/2 10 órakor nyitották meg Bostonban a Tremont Templeben a Lorimer Hallban. A megalakulás után a végrehajtó bizottság egyes intézkedéseit hagyták helyben. Azután az idegen képviselők fogadása következett, a mely a „Christian Register“ szerint a következőképen folyt le.